

Márton László

Olvadás

Budapesten, a Bartók Béla úton 1956. november 4-én hajnali öt óra körül megolvadt egy szovjet harckocsi, egy PT76-os FÚG, azaz Felderítő Úszó Gépjármű. Csak a rend kedvéért mondom, hogy úszó gépjárműnek hívták ugyan, mégsem úszott, hanem gurult, mármint addig, amíg meg nem olvadt, mert attól kezdve nem is gurult. Vastag gumiabroncsai voltak. Székesfehérvárról, a szovjet Különleges Hadtesttől vezényelték Budapestre társaival, a T34-es és a JSZ [Joszif Sztálin] 3-as harckocsikkal, továbbá lövészpáncélosokkal, aknavetőkkal és nehézlövegekkel együtt.

És most tessék, megolvadt.

A magyar főváros lakossága látott már kiégett és megolvadt katonai járművet eleget, tizenkét évvel korábban is, meg az előző napok során is. Október 24., az első szovjet támadás óta nem volt ritkaság a forróságtól szétfolyt, majd a macskakőre rádermedt teherautó, sem a robbanástól szétnyílt, kiégett tank, benne összezsugorodott, elszenesedett holttestekkel.

A szovjet hadsereg tábornokai mintha elfelejtették volna saját háborús tapasztalataikat. Mintha veszendőbe ment volna az az értékes tudás, amelyre éppen Budapesten tettek szert 1945 első heteiben, az utcai harcok folyamán. Tudhatták volna, hiszen egyszer már megtanulták, hogy egy milliós nagyvárosban a házakat egyenként kell elfoglalni és átvizsgálni, nem rejtőzik-e valahol ellenség. Ehhez pedig nem tankok kellene, nem is nehézlövegek, még csak nem is páncéltörők, hanem gyalogos katonák.

Márpedig a Varsói Szerződés főparancsnoksága nem lövészeket vezényelt Budapestre, hogy leverjék a felkelést, hanem harckocsikat. Az elvtársak nyilván azt hitték, hogy ugyanaz történik majd, ami Kelet-Berlinben 1953 nyarán: a tankok pusztá látványa elrettentí a hőbörgő civileket, és helyreáll a rend, a szó legjobb és legroszszabb értelmében egyaránt.

És tessék. A lakosság ellenáll. Ahelyett, hogy a rend állna helyre.

A lakosság egy része ellenállást tanúsít, a többi rész pedig túri vagy éppenséggel támogatja a szovjetellenes bűncselekményeket.

És a tankok nem tudnak bemenni a házakba, ahonnet a szovjetektől zsákmányolt páncéltörőkkel lövik őket. [Egy T34-es megpróbált behajtani az egyik Üllői úti ház kapuján, de beszorult. Egy BTR 152-es lövészpáncélos pedig fennakadt a Boráros téri földalatti férfvizelde lejárati lépcsőjén. Valaki ráírta az oldalára: „Mi csak mindig szarban maradunk, pajtás!”]

És a tankok nem tudják tűz alá venni azokat a negyedik vagy ötödik emeleti ablakokat, ahonnan égő benzinespalackot hajtanak rájuk, mert a tankok vízszintesen tüzelnek.

Így tehát október 27-én, amikor az első támadás kudarcot vallott, és a szovjet haderő kivonult a városból, ahol két és fél évvel később születni fogok, harcjárművek felrobbant, kiégett és részben vagy teljesen megolvadt roncsai borították az utcákat. Az sem meglepő, hogy a november 4-én kezdődő, sokkal nagyobb erőket

felvonultató második szovjet agresszió, amely a „Forgósél hadművelet” fedőnévre hallgatott, mindjárt a hajnali órákban hasonló veszteségekkel járt.

Csakhogy az a PT76-os, amely megolvadt a Bartók Béla úton, nem robbant fel és nem gyulladt ki. Nem dobtak rá benzinespalackot, népszerű nevén Molotov-koktél, és nem lőttek rá páncéltörő gránátot. Egyszerűen csak megolvadt, spontán módon. Ha szabad így mondanom, saját jószántából. Késő ősz volt, kora hajnal, kevéssel fagypont fölött lehetett a levegő hőmérséklete, és ebben a hűvös levegőben... De nem, ezt nem tudom így elmondani.

Ó, te PT76-os! Te hetvenhat milliméteres nehézlöveggel felszerelt Plavajuscij Tank, aki nem is vagy igazi tank, hanem a motortered fölé szerelt hangtompító páncéllemez miatt úgy duruzsolsz, mint egy kedves cica! Te, akit a leleményes Kotyin mérnök és az ötletekben gazdag Zsazsmurin mérnök tervezett! Akit a 112-es Makarenko Traktorgyár állított elő Sztálingrádban, bocsánat, Caricinben, bocsánat, Volgográdban vagy Zsukov marsall lova farka tudja, hol! Te, aki kupolás lövegtoronnyal, a tornyon jobb- és baloldali tetőnyílással rendelkezel, hogy vészhelyzet esetén a légénység azonnal kimenekülhessen!

Te, akit a székesfehérvári parancsnok, Lascsenko altábornagy azért küldött előre, hogy funkciódhoz híven, hiszen FÜG vagy, földérintést végezz az ismeretlen világvárosban! Te, aki vízben úszva szivattyúmeghajtással közlekedtél volna, ha meg nem olvadsz a Bartók Béla úton, és akinek fel kellett volna derítenie, hogy nem robbantották-e föl a Szabadság hídát másodszer is a fasiszták, mert egyszer már, amikor még Ferenc József híd volt, felrobbantották!

Te szépséges, bájos, barátságos, rózsaoilaj illatú, hattyúprém tapintású PT76-os, mi ütött beléd? Miért, hogy megtorpannál a Bertalan Lajos utcai villamosmegállónál, mintha fel akarnád venni a villamosra várakozókat?

De hiszen senki sem várakozott villamosra!

Nem is jártak a villamosok.

Például a Villányi úton felborított villamoskocsik feküdtek keresztben a síneken és az úttesten. Neked, édes egy PT76-osom, akkor sem lett volna módod átjutni rajtuk, ha úticélad a Déli pályaudvar lett volna, nem pedig a budai alsó rakpart.

Csakhogy oda sem jutottál el. Mert megtorpannál a Bertalan Lajos utca sarkán. És ha csupán megtorpannál volna! De meg is repedtél. És szétfolytál.

Bárcsak azt írhatnám rólad, hogy úgy folytál szét, mint a törött lázmérő higanycseppjei, csak éppen többezerszeres nagyításban. De hát nem úgy folytál szét. Nem ám. Nem bizony! Elég az hozzá, hogy maradt belőled a négy tömör gumiabroncs, de az események hatására még azok is szanaszét gurultak.

Ja, és maradt a háromfőnyi személyzet. Egy őrmester és két harcos, vagy ahogy ők mondják, bojec.

A nevüket nem tudom, mert a frissiben elfoglalt Petőfi-laktanya udvarán, ahol a szovjet városparancsnokság ideiglenesen állomásozott, az imént elmondott rendkívüli esemény után öt és fél órával, délelőtt fél tizenegykor szabatózs és árulás miatt statáriális eljárás keretében agyonlőtték őket.

Az ítéletet Vojennijszud hadbíró százados hozta meg negyed tizenegykor.

Na jó, ha az ő nevét tudom, akkor a Plavajuscij vezető őrmester neve se maradjon titok. Ő volt Anton Pavlovics Legkoplavkij.

A Legkoplavkij őrmestert és két társát őrizetbe vevő szovjet tisztek rádióösszeköttetésbe léptek Lascsenko altábornaggyal, akit már az is feldühített, hogy a Villányi úton az ő féltőn szeretett T34-esei feltorlódtak egy barikád miatt, ráadásul a felborított villamokocsik mögül egy fasiszta huligán kézigránátot hajított a legelső tank elé, a tankok pedig válaszképpen, kihasználva a szellősen beépített terep adottságait, összehangolt tüzérségi csapást mértek a környező családi házakra. Legkoplavkij elmondta a Különleges Hadtest parancsnokának, amit már tudunk. Ezt követően kiverték őt és két névtelen társát a laktanyaudvarra, ahol bekötötték a szemüket.

A kora délutáni órákban Babadzsanjan vezérőrnagy, aki a 8. gépesített hadsereg élén Magyarország keleti részének megszállásáért volt felelős, felhívta Rokosszovszkij marsallt, a Varsói Szerződés főparancsnok-helyettesét, egyszersmind a Lengyel Népköztársaság minisztertanácsának elnökhelyettesét. Jelentette, hogy számottevő ellenállásra sem Miskolc, sem Nyíregyháza, sem Debrecen térségében nem került sor. Emberáldozatot követelő tűzharc mindössze Békéscsabán bontakozott ki a magyar helyőrség lefegyverzésekor, valamint a Forradalmi Tanács épületében őrzött államvédelmiek kiszabadításakor.

Ezt Rokosszovszkij jóváhagyólag tudomásul vette.

Ezenkívül, folytatta Babadzsanjan, az említett városban történt egy rendkívüli esemény vagy inkább eseménysor. A Jókai Színház előtt megolvadt egy T34-es.

„Ezt ön hogy érti, Arhiméd Platonovics?”

„Én ezt úgy értem, Konsztantyin Kassziuszovics, hogy szétmállott, szétfolyt. Az evangélikus Nagytemplomnál is megolvadt egy T34-es. Az Élővíz-csatorna partján pedig úgy olvadoznak a JSZ-ek, mint tűző napon a vaj. Továbbá Telekgerendáson megolvadt három BTR 152-es.”

„Ön megőrült, altábornagy elvtárs?”

„Nem örültem meg, Lengyelország Marsallja elvtárs. Repülőgépre ültem, oda mentem, helyszíni szemlét tartottam.”

„No de mi történt? Ledobták az amerikaiak az atombombát? Mert ha attól olvad a szovjet harckocsi, az hagyján.”

„Nem, senki nem dobott le semmiféle bombát.”

„Akkor talán a magyar ellenforradalmárok kifejlesztették a német csodafegyvert?”

„Nem, senki nem fejlesztett ki semmit. Egyszerűen csak olvadnak a tankjaink. A városparancsnok túszoikat szedett a lakosság köréből, de az olvadás folyamatát ezzel sem sikerült megállítani. Ahol az előbb még összehegesztett vastag acéllemezek voltak, ott most trutyi van. Nem egészen folyékony, inkább pépes. Olyan mint a lekvár, csak barna. Olyan... Olyan csokoládészínű. Hogy is mondjam csak... Egy kicsit az emberi ürülékre emlékeztet. Nem is kicsit.”

„Ön ésnél van, jóember? Ön azt állítja, hogy a szovjet tankállomány szar?”

„Én ilyet nem mondtam, én csak azt mondom, hogy olvad.”

„Altábornagy elvtárs! A magyar miniszterelnök bejelentette, hogy a Magyar Népköztársaság kilép a Varsói Szerződésből, az ön keze alatt pedig olvadnak a tankok? Hát akkor leszel szíves tudomásul venni, bazmeg, Arhikám, hogy amikor én vezettem a sztálingrádi csatát, akkor bezzeg nem olvadtak a tankjaink. Jó, jó, akkor mínusz negyven fok volt, akkor könnyű nem olvadni. De amikor én vezettem a kurszki tankcsatát a Pantherek meg a Tigerek meg a fokozottan veszélyes Toldi harckocsik

ellen, akkor sem olvadtak meg a szovjet tankok, pedig akkor nyár volt. Úgyhogy azonnal kinyomozod a felelősöket, és több olvadásról ne halljak!”

Az esti órákban telefonbeszélgetés zajlott a Szovjetunió két legjelentősebb Magyarország-szakértője, Szuszlov és Mikojan között. Míg Mihail Andrejevics a Szovjetunió Külügyi Bizottságának elnöke, addig Anasztaz Hovhanneszovics a szovjet Minisztertanács elnökhelyettese volt. Október utolsó hetében Budapesten jártak, Gerő Ernővel és más fontos magyar elvtársakkal tárgyaltak a rendcsinálás kívánatos módozatairól, felkeresték, más magyarországi szovjet alakulatok mellett, a székesfehérvári Különleges Hadtestet is, de harckocsiolvadást nem tapasztaltak.

Október 31-én visszarepültek Moszkvába. Közösen írt jelentésük szerint Magyarországon elkerülhetetlen a sürgős és erélyes szovjet katonai beavatkozás, mert a magyar elvtársak vagy túlságosan pesszimistán ítélik meg az erőviszonyokat, vagy nem elég megbízhatók.

Álmukban sem jutott volna eszükbe, hogy tankolvadás lesz.

És most itt van, tessék! A budapesti utcák tele vannak megolvadt szovjet harcjárművekkel, de az ország más részeiben is zajlik a tankolvadás. Estefelé már Veszprémben, sőt Mosonmagyaróvárott is láttak megolvadt szovjet tankokat. (Pedig az ottani határőrlelkanyából kilenc nappal korábban jókora sortűzet adtak le a tüntető sokaságra, de úgy látszik, még ez a százötven civil holttestet eredményező határozott és férfias intézkedés sem vehette elejét a későbbi tankolvadásnak.) Mihail éppen Belgrádban tárgyalt a jugoszláv elvtársakkal, ott értesült az olvadási folyamatról, és onnan hívta fel Anasztazt, aki éppen Pekingben tárgyalt a kínai elvtársakkal, de már ő is értesült a rendkívüli eseménysorról. A telefonvonal recsegett egy kicsikét, de ez a baráti hangulatú megbeszélést a legkevésbé sem zavarta.

Mihailnak az volt a véleménye, hogy most már nem elég a magyar ellenforradalmat katonai eszközökkel leverni, majd pedig megbízható új vezetőkkel cserélni fel a régieket. A tankolvadás egyértelműen mutatja, hogy a problémára most már csakis a teljes magyar lakosság deportálása volna a megfelelő megoldás.

Deportálni kell őket, mint a csecseneket. [Annak idején Szuszlov szervezte meg a csecsenek deportálását.]

Vagy inkább úgy, mint a krími tatárokat. [Annak idején Szuszlov szervezte meg a krími tatárok deportálását.]

Vagy nem is úgy, hanem inkább úgy, mint a litvánokat. [Annak idején, 1944 és 1946 között a mi Szuszlov barátunk volt a vilniusi Össz-szövetségi Központi Bizottsági Hivatal miniszteri jogkörű komisszárja. Ekkoriban hangzott el emlékezetes mondása, amelyre még 1956-ban is büszke volt: „Litvánia litvánok nélkül marad.” És ez a pompás, értékes ember tisztelt meg bennünket azzal, hogy átképezte magát Magyarország-szakértőnek!]

Hogy ezt hogyan kellene lebonyolítani? Nagyon egyszerű! A tízmillió főnyi magyar lakosságot áttelepítjük a sarkkörön túli területre, persze egy kicsit szétszórva őket. Úgyis mindig arról panaszkodnak, hogy milyen kicsi az országuk. Hát most majd kapnak másfél millió négyzetkilométert!

És hogy kik kerülnének a magyar lakosság helyére? Nagyon egyszerű! Indonéziában a Szukarnó elvtárs által nemrég bevezetett „irányított demokráciát” az indonéz elvtársak rövidesen továbbfejlesztik népi demokráciává. Ezt követően a nyolcmillió

szundanéz kisebbséget, amely reakciós, nacionalista, kapitalista és feudalista tulajdonságokkal rendelkezik, deportáljuk a Magyar Népköztársaság területére. Erről természetesen egyeztetünk a kínai elvtársakkal is, de hát mi másért utazik a szovjet Minisztertanács elnökhelyettese Pekingbe?

Magyarország magyarok nélkül marad!

Anasztaz helyeselte a milliós nagyságrendű lakosságcserét, de az volt a véleménye, hogy a tankolvadás problémája ezáltal csak kis részben oldódik meg. Természettudósokkal és más akadémikusokkal konzultálva megállapítja, hogy a tankolvadás egyfajta járvány. Olyasféle, mint az ónpestis, amely az egyik háborús télen az amerikaiaktól kapott összes ételkonzervet tönkretette. Az egyik tank, amelyben már ott lappang az olvadás, érintkezéssel vagy akusztikai hatásokkal megfertőzi a másikat, egészséges harckocsit.

Ő, Mikojan úgy sejtí, hogy orvosi szabotázsakció áll a tankolvadás hátterében. A cionista orvosok összefogtak a revizionista pártfunkcionáriusokkal. Érdemes volna a cionista orvosok egyszer már jól bevált koncepcióját újból elővenni a Szovjetunióban is, Magyarországon is.

Annak idején, 1956 júniusában a mi Anasztaz barátunk a leghatározottabban leszögezte, hogy a Magyar Dolgozók Pártjának vezetéséből el kell távolítani a zsidókat, és magyar vérű, nemzeti érzelmű kommunistákat kell a helyükbe állítani. Ez majd le fogja szerelni a magyar dolgozó tömegek – valljuk meg, nem minden alapot nélkülöző – elégedetlenségét.

És akkor, püff neki, jön ez a Nagy Imre, aki magyar vérű is, kommunista is, na de: mihelyt egy kicsit is pislákolni kezd benne a nemzeti érzelem, máris olvadnak a mi szovjet tankjaink!

Hajnali fél háromkor Zsukov marsall, a Szovjetunió védelmi minisztere kiadta a jelszót: grom! Azaz: mennydörgés!

A többit már nem szükséges elmondanom. Hiszen úgyis tudjátok.

Mind a mai napig a megolvadt szovjet tankok tócsáit és kupacait kerülgetjük.

